

מסורת הש"ס

(א) זכרות מ: (ב) שס סח; (ג) [לעיל נא:]; (ד) ויבמות (ה) [ג:]; (ו) שבעים פ"א [ג:]; (ז) ר"ה: יבמות פ"ג, (ח) מ"ק (ט, י) כ"ל ד"ל דבר שאינו דגן, מנחה א"ש, (יא) [ב"מ] ט: ומנחת ס"ט.

הגהות הב"ח

(א) ש"ש ד"ה מנח קולי וכו' מנח אין משעה ב"ב קל כ"ל ויבמת בין נמחק:

גליון הש"ס

תנא קולי קולי קתני. עיין מ"ר מו ע"ב מ"ד"ה ת"ש דמנח ועיין מגילה ה ע"ב מ"ד"ה ממעט:

מוסף רש"י

לא כל הרוצה ליטול את השם יטול. לטול לא הוסיף חסד ומסד לנפש אין זה אלא גזירה שמראה עצמו שיקל לכוין לנו (ברכות י"א). אמרי מלאכה היא דלית ליה. הרוצה אוחז שאינו עשה מלאכה אינו מביין שממנת משעה ב"ב הוא טעל אלא אין לו מלאכה לעשות אוחז בטלני איכא בשוקא. אף כימי מלאכה (שם). מלאכה בגלל דקמת, ב"ש אוריים וכו' מתיריים. לעשות מלאכה (בבמות י"א).

מוסף תוספות

א. דמדקאמר וחשיב המקומות קודם משמע דמאן דאמר וכו' הכי מקום שנהגו בו ר"י לחלוק. מוס' ר"פ. ב. [נ"א] הוה אמר ליה, פשיטא מיהא פלשתי, המועד לא מתחילין. מוס' הל"ש.

רבינו חננאל

ובכל מקום תלמודי חכמים בתלים, רש"י אומר ל' חכמים אדם עושה עצמו תלמיד חכם. ורמב"ם פ"ה אי משום הדיושין ליהודא, א"כ מדתן לענין החתן איכא משמע. ואמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה, כלומר הפוך דברי ת"ק לרשב"ג. ורב שישא אמר לא תיפוך, וכלל רבירים פשוטין הן. וחכמים אומרים ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, ובגליל לא היו עושין מלאכה כל עיקר, פירוש כל היום. הלילה בגליל, ב"ש אוריים וכו' מתירין עד חצות החמה. ואקשינן בתחלת פרקין קתני מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים, מכלל דבמנהגא תליא מילתא, והכא קתני בית שמאי אסורין ובית הלל מתירין, ואפי' לבי' לאחז הנך חממה אסורין, מכלל דאיסורא איכא, וליחיי וזכי נהוג. ופרקינן

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

נה.

עין משפט
נר מצוה

מד א מ"י פ"ד מהל' ק"ש הלכה ז סמג עשין י"ט טו"ש ע"ה פ"ר ט"ף ג:
מה ב ג ב"ג פ"ח מהל' יו"ט הלכה יט סמג לאון עה טו"ש ע"ה אר"ח ס"י מסק ספ"ק ה:

לעני רש"י

בידנ"ל. ג.

רבינו חננאל (המשך)

גריד במועד, כלומר זו השבולת אינה קולטת קודם ששה עשר בניסן, ונמצאת כאלו נודעה אחר הניסן, והיא אסורה עד ששה עשר בניסן הבא אחר זה, ואם היא נשתלת במקום הניסן ביום שלשה עשר בניסן, קלטה קודם הניסן, והניסן מתחיה ככל הבואה שבעולם. ואקשינן אמאי פסיק ותני ב"ב? מכלל דיד' לא איפשר, לא שעמינן ליה ל' יהודה דאמר כל הרבכה שאינה קולטת ל' ימים שוב אינה קולטת, ואפילו הושתל ב"ד הא יבא ג' ימים, ארביסר וחמיסר ומקצת שיחטר, וקיימא לן מקצת (שיחטר) היום ככולו, ש"מ דלית ליה ל' יהודה הויתר עשית מלאכה בארביסר כלל, לפיכך הנייה מנכש ב"ג. ופריך רב יוסף ור' בריהו ר' אילבא דבני גליל היא שניה שאין עושין מלאכה ביום י"ד כלל. ואמרין אפילו לבני גליל אין אסורין אלא יום י"ד ממש, אבל ליל י"ד ב"ה מתירין, ולדבריהן היה לו לומר המנכש לילי י"ד. ופריך רב ששת הא מתניתא אילבא ב"ש שנהא שאוסרין אפילו הלילה, רב אשי אמר אפילו תימא אילבא דב"ה, דלא שנה אלא דבר שהוה רוח בני אדם, ורבינא אמר אמאי לא תני לילי י"ד, חד מקצת היום ככולו אמרין תרי לא אמרין פירוש המנכש לילי יום י"ד או יום י"ד, זכירין אנו לומר מקצת היום ככולו, ולהשבו יום י"ד כולו ויום ט"ז כולו ומקצת ט"ז עד שעת הקרבת הניסן לחשבו ככולו, נמצא תרי מקצתו ככולו בבלא הני ימים, יום י"ד רוח ט"ז, ותרי מקצת היום ככולו לא אמרין, דכי האי גונא לא משתכח אלא שני מקצת ויום אחד בלבד. ויש שמחליפין דברי ר' יהודה לר' יוחנן, דמערמירין תחלת הפרק ל' יהודה, והיא דתני מנהג, ור' מאיר סבר איסור, והפירוש במקומו עומד בין ל' יהודה בין ל' מאיר, הפירוש שפירשנו איכא ב' יהודה תירויהו איכא ב' מאיר, גירסא דמתיבתא דתניא אמר ר' יהודה ביהודה בראשונה היו עושין מלאכה בערבי

קולי קולי קתני. בלא דר' אלעזר דאסר להושיט אכזעו צמיס ז"ל קולי קולי קתני דהא צמטעה ב"ב לכל הפחות כל גופו אסור אפילו צלון ובמענית ליבור מותר צלון כדמוכח בפ"ק דמענית (דף י"ג): אמר ר' מאיר מה ראייה יהודה וגלילי כאן. לרבי מאיר דלית ליה דהוי מנהגא

קסדר ללא נחלקו ז"ש וז"ה דדבר זה דצמנהג לא שייך פלוגתא דליחוי היכי נהוג: מדקאמר ר"מ מנהגא מכלל דרבי יהודה איסורא קאמר. אמנתמין ליכא למידק הכי מדקאמר ת"ק מנהגא מכלל דחכמים איסורא קאמרין דאמנתו איכא למימר דתרווייהו סברי מנהגא ור"מ חכמים למ"ק למה אמה סומס דברין והלא אמה יכול לפרש דברין ולבאר דגליל אין עושין וציהודה עושין וצדייתא לא שייך לפרש כן: כל הרבכה שאינה קולטת, וא"כ א"כ למה אינו שומתה במקום הגריד אי קלטה עד שלשה ימים שרי לה עומר ואי לא קלטה שוב לא תקלוט ואינו לרין הגריד כמו חטיי דכלא וי"ל דצמקוס הגריד מאלמת לקלוט יותר מג' ימים א"כ יש לחוש כשיצאה שלא תקלוט שיטול אותה במקום הטיט אחר העומר:

ומאי אפילו אפי' הני נמי דוותר. ה"מ לשניי דצמקוס אפי' הני נמי דלזורך המועד מיגמר אין אסורין לא ליה ליה למידתי שלא יפשוט מלאכה כלל דלשמה מצי למימר דלזורך המועד אסורין נמי מתחילין ב:

עולי

מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין מדקאמר ר' מאיר מנהגא מכלל דרבי יהודה איסורא קאמר וסבר ר' יהודה ארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה והתניא ר' יהודה אומר המנכש בשלשה עשר ונעקרה בידו שותלה במקום חטיי ואין שותלה במקום הגריד בשלשה עשר אין בארבעה עשר לא מכדי שמעינן ליה ל' יהודה דאמר כל הרבכה שאינה קולטת לשלשה ימים שוב אינה קולטת ואי ס"ד ארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה למה לי שלשה עשר והאיכא ארביסר וחמיסר ומקצת שיחטר אמר רבא בגליל שנו והאיכא ליליא אמר רב ששת כב"ש רב אשי אמר לעולם כב"ה לפי שאין דרכן של בני אדם לנכש בלילה רבינא אמר לעולם ביהודה ובהשרשה חד מקצת היום ככולו אמרין תרי מקצת היום ככולו ואי אמרין מלאכה שהתחיל בה קודם לארבעה עשר גומרה בארבעה עשר אבל לא יתחיל בה בתחלה בארבעה עשר אע"פ שיכול לגומרה וחכמים אומרים ג' אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות ואלו הן החיישין והספרים והכובסין ר' יוס' בר יהודה אומר אף רצענין: ג' איבעיא להו לצורך המועד תנן אבל שלא לצורך המועד אפילו מיוגמר נמי לא או דילמא שלא לצורך המועד תנן אבל לצורך אתחילין או דילמא בין לצורך המועד בין שלא לצורך מיוגמר אין אתחילין לא ת"ש אבל לא יתחיל בתחילה בארבעה עשר אפילו צלצול קמן אפילו שבכה קמנה מאי אפילו לאו אפי' הני דלצורך לעולם דשלא לצורך מיוגמר נמי גמרינן ומאי אפילו הני נמי דוותרין יגהו דסלקא דעתך אמינא התחלתן זו היא גמר מלאכתן נתחיל בהו נמי לכתחילה קמשמע לן: הא שמע רבי מאיר אומר כל מלאכה שהיא לצורך המועד גומרה

פסחים עד חצות ובגליל לא היו עושין כל עיקר, פירוש ר' מאיר סבר אין דבר זה הלוי במנהג אלא אם הלכת כבני יהודה, בני גליל טועים הם, ואם הלכה כבני גליל בני יהודה עוברים על הדין. אמר לו ר' יהודה דבר זה במנהג תלמידי, וכן אמר לו יחי מאי ראה ליהודה וגלילי מפתח, אלא מקום שנהגו לעשות עושין, שלא לעשות אין עושין, ר' יהודה מנהג, מכלל דר' מאיר אסורה קאמר, ומתני' דקתני מנהגא ר' יהודה הוא, ור' מאיר פליג ואמר אסורא.

מתני' ר"מ אומר כל מלאכה שהתחיל בה כו'. פשוטה היא. ובעינן למפשט טעמא דר' מאיר, ופשיטין דאתחילין מתחילין בארבעה עשר כלל ואפילו מצי למגמרינהו, ומה שהתחיל קודם י"ד, אם הוא לצורך המועד גומרה, יאי לא לא.

תנא קולי קולי נקט. כל הני אין זין חד תנא אמרינהו וקולי קולי נקט ברש"א תנא אין (א) זין משעה ב"ב קל מיוה"כ למחלה אלא שיה ספיקין כו' וסיפא תנא אין משעה ב"ב קל מתענית ליבור אלא לענין מלאכה ובחומרי דחמירי משעה ב"ב מתענית ליבור לא איירי

הכא דתידוק מינה זה זה שזין ולעולם לענין רחילת ט"ב חמיר: ליעול לו אם השם. כתר פרישות ויראת מטא שאינו יכול לנטל הימנו מלכות שמים אפילו לילה אחת לא כל הרוצה ליטלו וילנו דמיחוי כיוהרא ומתינן צדיה: מוחלפת השיטה. המנח שסידרן טעה בלחמ מהן והחליף שיטתו: אמרי מלאכה ליה ליה. הרוצה אוחז צנל אומרים אין לו מה לעשות ולא מיחוי כוהא צו איסור: מתני' הילנה. אור לארבעה עשר: ג' מעיקרא תנא מנהגא. תלה צמנהג: ולכפוף תנא איסורא. דקתני צית שמאי אסורין דמשמע צבל מקום: מה ראייה יהודה וגליל לנאן. אף כל מקום שנהגו הימר הימר נהגו איסור איסור: מכלל דר' יהודה איסורא קאמר. דבני יהודה מתירין ובני גליל אסורין דאי מנהגא קאמר מאי פלוגתיה דר"מ הא ר' יהודה נמי הכי הוה אמר בגליל היו נוהגין צו איסור שהחמירו על עמנן וציהודה נוהגין צו הימר: וסבר רבי יהודה מוסר. דקאמר בני יהודה מתירין: המנכש. מצינ תבולת דגן: ב"ש שלשה עשר בניסן. מפרש ואזיל שלשה עשר אמאי נקט: ונעקרה בידו. השיבולת עצמה נעקרה בידו שורשה מן הארץ וצא לחזור ולשומתה: שומתה במקום הטיט. שמתמר ליקלט קודם העומר שהעומר מתיר את הנשרשין אבל הנשרשין אחר חצות אסורין משום חדש עד שיצא עומר האסר: הגריד. יבש שאינו מותר לקלוט: מנכש צלשה עשר קתני מנכש צלרעה עשר לא קתני ומ"ט נקט שלשה עשר ולא קתני ארבעה עשר אי משום דלא מיקלטה לפני העומר הקרב צלשה עשר מכדי שמעינן לרבי יהודה כו' צ"פ דראש השנה (דף י"ג): ואי ארבעה עשר מותר במלאכה יניקוט ארביסר נמי דהא איכא מקצת ארביסר ותמיסר כוליה ומקצת שיתסר עד שעת הקרבתו: בגליל שנו. שלא היו עושין מלאכה כל עיקר בצלרעה עשר וצבן נשנית משנה זו: והא איכא עשר: כ"ש. דמתניתין דתנן ארבעה עשר ארביסר: ר"ג רבינא אמר לעולם ציהודה. ודקשיא לך ליתני בצלרעה עשר וציהודה חז מקצת אמרינן תרי מקצת לא אמרינן לענין השרשה חד מקצת היום ככולו אמרינן אס' ארבעה עשר הוה אמרינן דקלטה צ"י' שלם וצמטעה עשר שלם ומקצת ששה עשר וטעמא מפרש צממלא [ע"ג]: רצענין. ג' לצורך המועד סגן. הא דר"מ: או דילמא שלא לצורך המועד סגן. ומשום הכי אין מתחילין אכל לצורך המועד אפילו אתחילין אלא תחלה

במאי אוקימתה להא מתני' כו' יהודה, וסבר ר' יהודה ארבעה עשר מותר במלאכה כלל דקתני וחכמים אומרים ביהודה היו עושין מלאכה בערבי פסחים עד חצות, ור' יהודה ארבעה עשר מותר בעשיית מלאכה, מכדי (על) מאי קא מהדר ר' יהודה למפתיה להאי שבוילת העומר הקרב בששה עשר בניסן, שכל תבואה הנודעת בששה עשר בניסן, אסורה באכילה עד שיבוא עומר אחר ויתירנה. ואם ישתלנה במקום הגריד שהוא מקום היבש, כדורטיסין במשקין בני השלחין, אם איתה שרה מטוננת מותרת, ואין משקין שרה